

Státní závěrečná zkouška z Pedagogicko-psychologického základu PŘF MU

Písemná zkouška z Pedagogicko-psychologického základu

Zkouška se skládá z těchto částí

1. Školní pedagogika
2. Obecná a alternativní didaktika
3. Psychologie
4. Speciální pedagogika a školní poradenství

Okruhy otázek z pedagogiky:

1. Pedagogika, její vymezení, předmět, cíle a metody. Členění pedagogických disciplín. Postavení v rámci systému věd. Školní pedagogika, její obsah a funkce.
2. Základní pojmy a kategorie pedagogiky (výchova, vzdělání, edukace, edukační procesy).
3. Základní charakteristika myšlení a díla J. A. Komenského. Stručný přehled dějin pedagogiky novověku (J. Lock, J. J. Rousseau, J. H. Pestalozzi, J. F. Herbart, L. N. Tolstoj a další).
4. Pedagogické směry 20. století (pragmatická pedagogika, pozitivistická pedagogika, pedagogika kultury a duchovědná pedagogika, marxistická pedagogika, křesťanská pedagogika).
5. Žák jako subjekt vzdělávání. Vývojová charakteristika, typy inteligence, přístup k učení, tvořivost.
6. Determinanty výuky – faktory na straně žáků a uvnitř vzdělávacího systému.
7. Pedagogická komunikace a interakce. Zásady komunikace ve škole a třídě a její vliv na průběh výuky.
8. Učitelská profese: specifika, obsah, kompetence, odpovědnosti, další vzdělávání. Kariéra. Mentoring. Zátěž učitele.
9. Škola jako instituce. Funkce školy. Vnitřní řízení a správa školy. Normy pro práci školy. Image školy.
10. Současný vzdělávací systém v ČR (typy škol, struktura, obsahové zaměření). Transformace českého školství. Kurikulum, klíčové kompetence.
11. Alternativní školství v ČR (typy škol, jejich základní charakteristika).
12. Školské zákony a jejich význam (legislativní proces, Sbírka zákonů). Vzdělávací politika (vymezení a funkce, národní a nadnárodní úroveň vzdělávací politiky, základní dokumenty vzdělávací politiky).
13. Pedagogická evaluace, evaluace ve školách.

Srovnávací literatura

- Bertrand, Y. *Soudobé teorie vzdělávání*. Praha: Portál 1998.
- Mareš, J., Krívohlavý, J. *Komunikace ve škole*. Brno: Paido 1995.
- Pol, M. *Škola v proměnách*. Brno: MU, 2008.
- Průcha, J. *Moderní pedagogika*. Praha: Portál, 2009.
- Průcha, J. *Alternativní školy a inovace ve vzdělávání*. Praha: Portál, 2001.
- Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. (dostupné na školských portálech)

Okruhy otázek z obecné a alternativní didaktiky

1. Didaktika - její předmět a pojetí. Vymezení obecné didaktiky, oborové didaktiky, didaktiky stupňů a typů škol. Psychodidaktika.
2. Školní edukace – podmínky, obsah, výsledky a efekty, determinanty úspěšnosti.
3. Výukové cíle, druhy, požadavky, tvorba., způsoby ověřování.
4. Metody výuky a jejich klasifikace, výběr, funkce
5. Metody slovní, jednotlivé typy, jejich charakteristika, použití.
6. Metody názorně demonstrační, typologie, podstata jednotlivých metod.
7. Metody praktické, jejich analýza, základní charakteristiky.
8. Organizační formy výuky (jejich třídění). Charakteristika jednotlivých forem. Alternativní formy výuky.
9. Vyučovací hodina - základní výuková jednotka, struktura, typy.
10. Diagnostikování průběhu a výsledků školní edukace, pedagogická evaluace –význam, prostředky. Didaktické testy.
11. Hodnocení výsledků výuky, zkoušení, hodnocení a klasifikace – funkce, typy, problémy školního hodnocení.
12. Systém materiálních didaktických prostředků. Didaktická technika. Informační technologie a jejich využití ve výuce.
13. Práce učitele a žáka s učebnicí, učení z textu, učení.
14. Soustava didaktických principů, pojetí, druhy, míra a způsoby uplatnění.
15. Příprava učitele na vyučování, didaktická analýza učiva, projektování výuky, realizace výuky.

Srovnávací literatura

- Kalhous, Z., Obst, O. *Školní didaktika*. Praha: Portál 2002
Maňák, J. Švec, V.: *Výukové metody*. Brno, Paido 2003
Petty, G.: *Moderní vyučování*. Praha: Portál 1996
Skalková, J.: *Obecná didaktika*. Praha: Grada Publishing, a. s. 2007
Šimoník, O.: *Úvod do školní didaktiky*. Brno: MSD 2003
Vališová, A., Kasíková, H. a kol. *Pedagogika pro učitele*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2007
Neumajer, O. a kol. *Učíme se s tabletem – využití mobilních technologií ve vzdělávání*. Praha: Wolters Kluwer, 2015.

Okruhy otázek z psychologie

1. Aplikované psychologické disciplíny ve školní praxi. Pedagogická a školní psychologie.
2. Hlavní psychologické směry. Osobnost a procesy učení a vzdělávání z hlediska behaviorismu, humanistické psychologie a kognitivních směrů.
3. Pojmy vývoj, růst, učení, zrání. Biologická a sociální determinace vývoje osobnosti žáka. Některé zákonitosti a teorie vývoje (Vygotskij, Piaget).
4. Vývojová stádia. Dítě školního věku, dospívající a dospělý - specifika jejich učení a vzdělávání. Obtíže v učení v adolescenci.
5. Kognitivní funkce. Vlohy, schopnosti, talent nadání. Procesy učení, teorie a druhy učení. Reflektivní – zkušenostní učení.
6. Inteligence - pojem, soudobé teorie. Inteligence a tvořivost. Emoční inteligence.
7. Intelektové a mimointelektové faktory ovlivňující školní úspěšnost žáka. Osobnost žáka. Styly učení.
8. Pojmy emoce a motivace - teorie. Motivace žáka, práceschopnost, liknavost. Volní vlastnosti a učení. Autoregulace učení. Flow.
9. Zvládání školní zátěže. Psychosociální stres a žák. Školní psychohygienu.
10. Současné pojetí výchovy a psychologie výchovy. Psychologie odměn a trestů. Kladení požadavků.
11. Sociálně psychologické otázky třídy a školy - třída jako malá sociální skupina, sociální klima třídy a školy. Techniky zjišťování klimatu ve třídě, řízení třídy. Zvládání nekázně a autorita učitele.
12. Poruchy chování a učení. Nadání žáci.

Doporučená literatura

- Čáp, J. *Psychologie výchovy a vyučování*. Praha: Karolinum, 1991.
- Čáp, J., Mareš, J. *Psychologie pro učitele*. Praha: Portál, 2001.
- Fontana, D. *Psychologie ve školní praxi*. Praha: Portál, 1997.
- Helus, Z. *Dítě v osobnostním pojetí*. Praha: Portál 2004.
- Hrabal, V., Hrabal, V. *Diagnostika – Pedagogicko-psychologická diagnostika žáka s úvodem do diagnostické aplikace statistiky*. Praha: Karolinum, 2002.
- Lazarová, B. *Netradiční role učitele*. Brno: Paido, 2008.
- Mareš, J. *Styly učení žáků a studentů*. Praha: Portál, 1998.
- Mareš, J. *Pedagogická psychologie*. Praha: Portál, 2013.
- Plháková, A. *Učebnice obecné psychologie*. Praha: Academia, 2013.
- Štech, S.; Zapletalová, J. *Úvod do školní psychologie*. Praha: Portál, 2013.
- Vágnerová, M. *Vývojová psychologie I – II*. Praha: Karolinum, 2007.

Okruhy otázek ze speciální pedagogiky a školního poradenství

1. Speciální pedagogika - pojem, předmět, cíle, interdisciplinární vztahy, klasifikace oboru, terminologie.
2. Integrace, inkluze - pojmy, terminologie, legislativa, formy integrace, možnosti vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v současnosti. Podpůrná opatření ve škole. PLPP a IVP.
3. Pedagogicko-psychologické poradenské služby - SPC, PPP, SVP, školní poradenské pracoviště (výchovný poradce, školní speciální pedagog, školní psycholog, metodik prevence)
4. Tělesné postižení - charakteristika, klasifikace, etiologie, DMO, LMD, edukace, osobní asistence, pracovní uplatnění.
5. Mentální postižení - charakteristika, klasifikace dle WHO, etiologie, Downův syndrom, demence, edukace, pracovní uplatnění.
6. Narušená komunikační schopnost - charakteristika, klasifikace, etiologie, reedukace, edukace. Alternativní a augmentativní komunikace - charakteristika, jednotlivé systémy.
7. Zrakové postižení - charakteristika, klasifikace, etiologie, edukace, pracovní uplatnění.
8. Sluchové postižení - charakteristika, klasifikace, etiologie, edukace, znakový jazyk, pracovní uplatnění, protetika.
9. Specifické poruchy učení a chování - charakteristika, klasifikace, etiologie, diagnostika, reedukace, edukace, pracovní uplatnění, ústavní a ochranná výchova, prevence.
10. Poruchy autistického spektra - charakteristika, etiologie, edukace.
11. Souběžné postižení více vadami – edukace, terapie.

Doporučená literatura

Bartoňová M., Vítková, M. *Strategie ve vzdělávání dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami*. Brno: Paido, 2007.

Knotová, D. a kol. *Školní poradenství*. Praha: Grada, 2014.

Lechta, V. (ed.) *Základy inkluzivní pedagogiky*. Praha: Portál, 2010. Pipeková, J. (ed.) *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. Brno : Paido, 2010.

Vítková, M. (ed.) *Integrativní speciální pedagogika*. Brno : Paido, 2004.

Štech, S.; Zapletalová, J. *Úvod do školní psychologie*. Praha: Portál, 2013.